

فه زله کانی مانگی ره مه زان وه هه ندی له حوکه مه کانی

نووسینی ماموستا عبد اللطیف

=====

سایتی به هه شت

www.ba8.org

2007 - 1428

فهزله کانی مانگی رهمه زان وه هه ندی له حوکمه کانی

إن الحمد لله ، نحمده ، ونستعينه ، ونستغفره ، ونعوذ بالله من شرور أنفسنا ، وسيئات أعمالنا ، من يهده الله فلا مضل له ، ومن يضلل فلا هادي له ، وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له ، وأشهد أن محمدا عبده ورسوله .. أما بعد :

فهزله کانی مانگی رهمه زان

گه وره یی و به ره که تی رهمه زان له و خالانه ی خواره وه دهرده که ویت :

مانگی که :

۱. شهوی (ليلة القدر)ی تیدایه که خیری له هه زار مانگ زیاتره

﴿لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ﴾ القدر.

۲. قورئانی تیدا هاتوته خواره وه که هیدایه تدهری مروقه بو

هه موو خیرو چاکه یه ک و به خته وهری به رده وامی وه پئی

رۆشنکه ره وه یانه ﴿شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ﴾ البقرة.

۳. هه موو دهرگا کانی دۆزه خی تیدا داده خرین.

۴. وه گشت دهرگا کانی به هه شتی تیداده کرینه وه.

۵. شهیتانه کان و جنۆکه سه رکه شه کانی تیدا زنجیر پیچ ده کرین

و ده به سترینه وه له خراپکردنی بیروباوه پو په وشتی پۆژوه وانان .

۶. کاری چاکه کردنی تیدا سوک و ئاسان ده بییت .

۷. خراپه کاری تیدا بیژراوو نارپه حهت ده بییت .

۸. بەرپۇرۇبۇنى بەئىمانە ۋە ۋاپادىيەتلىك پاداشتە ۋە دەپىتە ھۆى لىخۇش بۇنى گۇناھى رابردۇ .

پىغەمبەر (ﷺ) فەرمۇيەتلى : ((من قام رمضان إيماناً واحتساباً غفر له ما تقدم من ذنبه))^(۲)

ھەر ۋەھە فەرمۇيەتلى : ((ورمضان إلى رمضان مكفرات لما بينهن إذا اجتنبت الكبائر))^(۳)

۹. ۋەھەر ۋەھە شەۋنۇيىزە كەنىش (تەراۋىج) ۋەك رۇزۇھەكە رەشكەرە ۋەھى گۇناھە كەن : ((من قام رمضان إيماناً واحتساباً غفر له ما تقدم من ذنبه)) .

۱۰. دۇعاۋا پارانە ۋەھى تىدا قەبۇل دەپىت : ((وأن لكل مسلم دعوة يدعو بها فيستجاب له))^(۴) .

۱۱. ۋە ۋە ھەمۇ شەۋو رۇزىكىدا خەللىكە ئازاد دەكرىن لەدۇزەخ ۋە برىارى نەچۈنە ناۋدۇزەخىان بۇدەدرىت .

(إذا كان أول ليلة من شهر رمضان ، صفدت الشياطين ومردة الجن، وغلقت أبواب النار فلم يفتح منها باب، وفتح أبواب الجنة فلم يغلق منها باب، وينادي مناد: يا باغي الخير أقبل، ويا باغي الشر أقصر، ولله عتقاء من النار، وذلك كل ليلة)^(۵) .

^(۲) صحيح البخاري رقم : (۱۹۰۱) وصحيح مسلم رقم : (۷۵۹) .

^(۳) صحيح مسلم رقم : (۲۳۳) .

^(۴) رواه أحمد وأحمد والبخاري وهو حديث صحيح .

^(۵) صحيح سنن الترمذي رقم : (۶۸۲) .

فەزىلەتلىك مانىڭى رەمەزان ۋە ھەندى لى ھۆكۈمەتلىك

ۋە بەلگەلى گەۋرەلى ئىم مانگەش لىم فەرمۇدەلەدا دەردەكەۋى
كە باسلى دوۋكەسەكە دەكات كاتىك كە يەككىيان شەھىد دەبى ، لى
پاشان ئەۋى ترىان دەمرىت لەدۋاى ئەۋ لەسەر جىگەكەلى ، ۋە لە
خەۋدا دەبىنرى كە پىش شەھىدەكە كەۋتۆتەۋە بۆ بەھەشت ، لىم
كاتەدا پىغەمبەر (ﷺ) فەرمۇلى : ((ئاللىا كەسلى سىئىم سالىك
نەمالىەۋە دۋاى دوۋ شەھىدەكە ، ۋە لەم سالىدە نەگەشىتە مانگى
رەمەزان ۋ بە پۆژوۋ نەبوۋ ، ۋە ئەۋ ھەموۋ نوژ ۋ كىرنوشەلى بۆ خوا
نەبرد لەۋ سالىدە ، كەۋاتە ماۋەلى نىۋان ئىم دوۋكەسە ۋەكو ماۋەلى
نىۋان ئاسمان ۋ زەۋىلە ، ۋاتە پلەۋ شوئىلى دوۋەمىيان بەرزترە !)) (۶)

كەۋاتە براۋخوشكى موسولمان ئىم ھەموۋ خىرو بەرەكەتە
لەدەست خۆت مەدە كە لەم مانگە پىرۆزەدا ھەلە ۋخۆتى لى مەحروم
مەكە ، ئەگىنا لەھەموۋ خىرىك مەحروم دەبىت .
لەبەرئەۋە ھەۋل بدە ئىم عىبادەتە پىرۆزانەلى خوارەۋەلى تىدا
بەكەت :

يەكەم : بەرۆژوۋبولى مانگەكە بەتەۋاۋى

چونكە پۆژوۋ گرتن بەگشتىۋ پۆژوۋلى مانگى رەمەزان بەتايىبەلى
فەزلى ۋخىرو پاداشتىكى زۆر زۆرى ھەلە ۋەك لەمەۋدۋا دەردەكەۋىت .

(۶) صحيح الترغيب والترهيب رقم : (۳۶۸) .

فەزىلەكانى رۆژوو گرتن

۱- لىخۆش بوونى گوناه (من صام رمضان إيماناً واحتساباً غُفرَ لهُ ما تقدم من ذنبه).

۲- پاداشتىكى بى حىساب و بى ژمار لە ھەدىسىدا ھاتۇدە ھەمانا ھەيە : ھەموو كەردە ھە چاھەكانى مەروۇ پاداشتى چەند جارەى بۆ ھەيە و چاھەيەك بە (دە) چاھە دەنوسرىت - تا (۷۰۰) قات پەرۋەردگار ھەرموويەتى تەنھا پۆژوو نەبىت (واتە پۆژوولە ھەسەت چاھە زىاترىش بى حىساب پاداشتىەتى) ۋە پۆژوو بۆمىنە من خۆم پاداشتى پۆژوو دەدەمە ھە چۈنكە پۆژو ھەوان ۋازدە ھىننىت لە خواردن ۋە پاداشتى لە بە رخاترى من)) (۷) .

۳. تامو بۆنى دەمى پۆژو ھەوان خۆشترە لە بۆنى مىسك (۸) .

۴. پۆژو قەلغانى خاۋەنەكەيەتى و لە ئاگرى دۆزەخ دەپپارىزىت ، ۋەك پىغەمبەر (ﷺ) ھەرموويەتى : ((الصيام جنة يستجن بها العبد من النار)) (۹) .

۵- پۆژوو لە گەل قورئان خويندن شەفاعەت دەكەن بۆ خاۋەنەكانىيان لە پۆژىدوايى . پۆژوو دەلىت : ئەى پەرۋەردگار من خواردن و پاداشتى قەدەغە كەردىم ھەم پۆژو ھەوانە بۆيە

(۷) صحيح مسلم رقم : (۱۱۵۱) .

(۸) صحيح البخاري رقم : (۱۹۰۴) وصحيح مسلم رقم : (۱۱۵۱) .

(۹) صحيح الترمذي والترهيب رقم : (۹۸۱) .

فەزىلەتلىك مائىتى پەمەزان ۋە ھەندى لى ھۆكۈمەتلىكى

بەمىزىببەخشە ۋە بەرتكاي مىنى بىخە . ۋە قورئان دەفەرموئىت : مىن خەۋم لى مىنە كىرەبۇ ۋە شەۋ ۋە ۋە بەرشەفاعەتى مىنى بىخە (۱۰) .

۶. رۆژۋو دەرگايەكى تايىبەتى بۇ دانراۋە لەبەھەشتدا پىئى دەۋترى (الريان) ۋە رۆژۋەوانەكان لە رۆژى قىامەتدا پىيادا دەچنە ناۋەۋە ، ۋە كەئەۋان چۈنە ناۋەۋە دادەخرىت ۋە پىگە بەكەسى تر نادىت پىيادا بىيە ناۋەبەھەشت ۋە ھەركەسىكىش پىيادا چۈۋە ژورەۋە خوارەنەۋەيەك دەخواتەۋە كەتىنۋىتى دەشكىننىت ۋەتە تىنۋى نايىتەۋە (۱۱) .

دوۋەم : شەۋ نوئىژ (قىام اللىل - صلاە التراۋىج)

ۋاتە ئەۋ يانزە پەكەتەتى كە زىاتر شەۋانى پەمەزان بە جەماعەت لە مزگەۋتەكان دەكرىت زۆر زۆر خىر يىكى گەۋرەى ھەيە ۋە پىغەمبەر (ﷺ) فەرموۋىتەتى : ((مىن قام رمضان ايماناً واحتساباً غفر له ما تقدم من ذنبه)) .

ۋاتە ھەركەسىك ئەۋ يانزە پەكەتەتى شەۋانى پەمەزان بىكات بە بىرو باۋەپىكى تەۋاۋ ۋە چاۋەپىي پاداشتەۋە ، ئەۋا خوا لە گوناھەكانى پابردۋى خۇش دەبىت .

ۋە دروست نىە لە شوئىنى تەپراۋىحەكان نوئىژە چۈۋەكانت بگىرپىتەۋە ، چۈنكە ھىچ بەلگەيەكى پاستى لەسەر نىيە . بەلكو فەرمودەى سەحىح لەسەر ئەۋەيە كە سوۋننەتەكان كەلئىن ۋە كەم ۋە كورتى فەرزەكانىيان پى پردەكرىتەۋە لەرۆژى لىپرسىنەۋەى دوايىدا .

(۱۰) صحيح الترغيب والترهيب رقم : (۹۸۴) .

(۱۱) صحيح البخاري رقم : (۱۸۹۵) وصحيح مسلم رقم : (۱۴۴) .

ۋە قىياسى نوپۇش ناكىتتە سەر رۇتۇرۇ چۈنكى دۇر عىبادەتلى لىك جىاۋ سەربەخۇن ۋ جىاۋازى ھەيە لىنىۋانىندا، ھەروەك دەبىننن ئافرەت كە بەھۇى ھەيزەۋە نوپۇرۇ رۇتۇرۇ نەكردۇۋە ، تەنھا رۇتۇرۇكلى دەگىرەتتەۋە نەك نوپۇرۇكلىشى! . ۋە سۈننەتتە بە جەماعەت تەراۋىچەكەت بكەيت، چۈنكى پىغەمبەر (ﷺ) فەرمۇيەتلى : ((إِنَّ الرجل إذا صلى مع الإمام حتى ينصرف حسب له قيام ليلة))^(۱۲).

ۋاتە : ئەگەر مۇرۇق لىگەل ئىمام بە جەماعەت نوپۇرۇكلى شەۋى كىر تەۋاۋ دەبىت ئەۋە نوپۇرۇ تەۋاۋى شەۋەكەى بۇ ھىساب دەكرەت .

ۋە دە شەۋى ئەخىرى مانگ بەتايىبەتلىش تاكەكلى زۇر خىرە كە زۇر بە گەرمى ۋ چالاكىەۋە عىبادەتلى خۋاى تىدا بكىت ۋ نوپۇرۇكان تەۋاۋتر ۋ درىتر بكىن ۋ بە خىشۈع ۋ لى خۋا ترسانەۋە ئەنجام بدرىن ۋ قورئانىان زۇر تىدا بخۈندىر ۋ زىكر ۋ دوعاى زۇرىان تىدا بكىن ، چۈنكى پىغەمبەرى خۋا (ﷺ) لى دە شەۋەدا دۇر دەكەۋتەۋە لى خەۋ ۋ خىزان ، ۋە مالىۋەى ھەلدەستاند بۇ عىبادەت ۋ بە درىترى شەۋەكە نوپۇرۇ دەكر چۈنكى لىم دە شەۋەدا شەۋىك لى شەۋەكان شەۋى قەدرە (ليلة القدر) كە خىرى زىاترە لى ھەزار مانگ ۋ ھەر كەسىك لى شەۋەدا نوپۇرۇكان بكات بە ئىمان ۋ چاۋەپى پاداشتەۋە، ئەۋە خۋا لى گوناھى پابردۇۋ (داھاتۇۋى) خۇش دەبىت إِنْ شَاءَ اللَّهُ .

^(۱۲) صحیح سنن أبى داود رقم : (۱۳۷۵) وصحیح سنن ابن ماجه رقم : (۱۳۲۷) .

وهك له حه ديسدا هاتووه ((من قام ليلة القدر [ثم وُفقت له] إيماناً واحتساباً غفر له ما تقدم من ذنبه وما تأخر))^(١٣).

به لām سوننه ته ده شه وه كه به نوڤژ و زيكري سوننه تي و دوعاو پارانه وه خوا و قورئان خوڤندن بېرینه سهر، نهك به ئاههنگ گيړان و كۆپ به ستن و وتار له دوا وتار و په ندی پيشينان و ده فه ليډان و سرود وتن و دوعای جه ماعی و ئايا ده زانی ... ؟!!،

چونكه به تايبه ت له م ده شه وانده دا پيچه وانهي سوننه تي (سه له ف) ه . پيغه مبه ري خوا (ﷺ) له م ده شه وه دا يانزه ركات نوڤژي ده كرد له دواي عيشاوه تاوه كو پيش نوڤژي به ياني زۆر به له سه رخويي و ئارامي وته واويه وه . وه له نوڤژه كهيدا زۆر راده وه سستا و قورئاني زۆري تيدا ده خوڤند و له سه ره موو ئايه تيک ده وه سستا و له ئايه تي په حمه ت دوعای ده كرد و له ئايه تي باسي غه زه بيش په ناي به خوا ده گرت و له پكوع و سجود زۆر ده مايه وه به تايبه تي له سوجه دا به ئه ندازه ي ئه وه ي كه په نجا ئايه ت ده خوڤند ريته وه ، وه زيكري تيدا ده كردن و دوعای زۆري ده كرد له سجودو زۆر داواي عه فوي ده كرد و ده يوت:

((اللهم إنك عفوٌ تُحبُّ العفو فاعف عني))^(١٤).

^(١٣) صحيح البخاري رقم : (١٩٠١) وصحيح مسلم رقم : (٧٥٩) ، والزيادة لأحمد .

^(١٤) سلسلة الأحاديث الصحيحة رقم : (٣٣٣٧) .

فهذه كاني مانگی ردهه زان وه هه ندی له حوكمه كانی

وه هاوه لانیشی ﷺ كه پیشینیه و پییشه وای ئیمه ن ته نها خه ریکی
ئه و یانزه ره كعه ته ده بوون تاوه كو پیش به یانی وه كو ئیمام مالك
بۆمان ده گیریتته وه :

(أمر عمر بن الخطاب أبي بن كعب وتيما الداري أن يقوموا للناس
بإحدى عشر ركعة، وقد كان القاريء يقرأ بالمئين ، حتى كنا نعتمد على
العصي من طول القيام، وما كنا ننصرف إلا في بزوغ الفجر) (١٥) .

وه قورئان وه سفی به نده خوا په رسته كانمان بۆ ده كات
به شه و نویت و پاوه ستانی زۆر و سجود و ركوعی دریژ تیايدا به ترس
و خشوعه وه و ، به ئومیدی پاداشته وه نهك به كۆر و ووتار و زیكرو
دوعای به دهنگی بهرز و جهماعییه وه :

[أَمِنْ هُوَ قَاتُ آتَاءَ اللَّيْلِ سَاجِدًا وَقَائِمًا يَحْذَرُ الْآخِرَةَ وَيَرْجُو رَحْمَةَ رَبِّهِ]
وه [وَالَّذِينَ يَسْتَوْنَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا] .

وه پیویسته وریا بین له سیفاتی مونا فیقان كه کاتیك هه لده ستن
بۆ نویت زۆر ته مبهل و بی ئاره زوون و زیكری خوای كه م تیدا ئه كه ن :
{وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كُسَالٍ يُرَآؤُنَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا}

وه پیویسته خۆمان پابهینین وورده وورده نویت ره كانمان وه كو
پیشینیه چاكه كانمان (السلف الصالح) بكهین نهك وه كو مونا فیه كان

(١٥) رواه مالك (١/١١٥) بسند صحيح ، وانظر : "صفة صوم النبي ﷺ" ص (٩٦-١٠٠) وصلاة

التراويح للشيخ الألباني رحمه الله .

سىھەم : زۆر قورئان خويندن بەھۇش و

بىر لى كىرەنەۋە و خىشوع و لى خوا ترسان

ۋە ھەول بەدە زۆر قورئان بخوينىت لى ۋە مانگەدا ھەموو كاتىك بە تايىبەتەش شەۋانە چۈنكە قورئاننى پىرۇز دابەزىنەكە لى شەۋدا بوۋە كە شەۋى قدر (لىلە القدر) ھە ، ۋە ھەروەھا پىغەمبەر (ﷺ) ھەموو شەۋىك دىراسە لى قورئاننى دەكرد لى گەل جىرىل لى شەۋانى رەمەزاندا . كەۋاتە شەۋانت بە قورئان خويندن و لى ۋورد بوۋنەۋە و دىراسە كىردى بىبە سەر ، ۋە نەخويندەۋاران با گوى لى قورئان خويندەكان يا شىرىتەكانيان بگىرن . ۋە قورئاننى پىرۇز ھاۋەل لى گەل پۇژوۋدا ، شەفاعەتتە بۇ دەكەن ، پۇژوۋ دەلىت : ئە لى پەروەردگار بە رۇژ من بوۋمە رىگىرى ئەۋ موسولمانە لى خواردن و خواردنەۋە دە لى بۇ خاترى من لى ۋە بەندە لى خۇش بە ، ۋە قورئانىش دەفەرموۋىت : منىش شەۋانە خەۋم لى ھەلگىرتبوۋ دە لى بىمكە بە شەفاعەت كارى و بە منى بىبەخشە .

ۋە قورئان خويندن پاداشتى زۆرى ھە لى كە لى بەر خاترى خوا بە تەنھا بخويندەرىت ۋە نەكرىتە ۋە سىلە لى كە بۇ پارە پەيدا كىردن و شوهرەت ۋە دەست ھىنان !! ۋە گىرگىش ئەۋە لى موسولمانى تىگەيشتوۋ كار بە قورئان بىكات و شوۋىنى بىكەۋىت نەك تەنھا خويندەۋە لى ، چۈنكە پىغەمبەر (ﷺ) فەرموۋەت لى : ((أَكْثَرُ مُنَافِقِي أُمَّتِي قَرَأُوهَا))^(۱۶) ۋاتە : زۆرى لى

^(۱۶) سلسلة الأحاديث الصحيحة رقم : (۷۵۰) و (۲۲۴۰) .

فه زله کانی مانگی رده زان وه هندی له حوکه کانی

مونافیه کانی ئوممه تی من قورئان خوینه کائن - په نا به خوا - له و
سیفه ته خراپه .

چواره م : زیکر و دوعا

پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموویه تی : هه ر که سی نوژی به یانی به
جه ماعت بکات له پاشان دانیسی زیکی خوا بکات تا پوژ ه لدی ،
له پاشان دوو په کعت نوژی بکات ، ئه وه وه ک خیری حه ج و
عومره یه کی ته وای هیه - وه هه روه ها دوا نوژی عه سر و پیش
مه غریب [يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا * وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا]
قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ { دوعا کردن کاتی به ربانگ و سییه کی
کو تایی شه و به تاییه ت (ليله القدر) و نیوان بانگ و قامه ت و سه عاتی
ئه خیری پوژی جومعه و له سوجه دا و دوا نوژه کانیش پیش
سه لام دانه وه .

پینجه م : خیر و چاکه

(مال و خواردن به خشین)

پیغه مبه ری خوا (ﷺ) : ((كان أجود الناس وأجود ما يكون في
رمضان حين يلقاه جبريل ، فيدارسه القرآن))^(۱۷).

^(۱۷) صحيح البخاري رقم : (۴۹۹۸) وصحيح مسلم رقم : (۲۳۰۸) .

فهژله کانی مانگی رهمه زان وه هه ندی له حوکمه کانی

واته پیغه مبهری خوا (ﷺ) له هه موو کهس به خشنده تر بوو، وه له رهمه زاندا له هه موو کاتیکی زیاتر به خشنده بوو، وه داوای هه رشتیکی لی کرابا دهیبه خشی له پیناوی خوا، به فهقیر و هه ژاران و به و که سانهش که دلی گوش ده کردن بۆ ئیسلام.

وه خوی به ژیانیکی کهم و که فاف پازی ده بوو و زیاد له وهی دهیبه خشی .

وه به عیلم و ئامۆژگاری و مال و سامان و نهفس له خزمهت موسولماناندا بوو و، به هه موو شیوهیه که به خشنده بوو له گه لیاندا و له به رامبه ریشدا داوای هیچ پاداشتیکی له خه لک نه ده کرد [قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ] ، وه با ئیمهش له بهر خاتری خوا وه شوین که وتن بۆ پیغه مبه رانی خوا به خشنده بین به م شیوهیه :

۱- خیر و سه دهقه کردن به فهقیر و هه ژاران و لی قه و ماوان ، چونکه خیر و سه دهقه به خالسی بۆ خوا گونا هو تاوان ده کوژینیته وه .

۲- خواردن به خشین به جیران و خزم و میوان و هه تیوو هه ژار و کهسانی برسی له بهر خوا ، که ئه وهش ده بیته هوی چوونه به ههشت و پرگار بوون له ئاگر و سزای دۆزهخ ، وه که په روه ردگار ده فه رموویت :

[وَيُطْعَمُونَ الطَّعَامَ عَلَىٰ حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا * إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكْرًا * إِنَّا نَخَافُ مِنْ رَبِّنَا يَوْمًا عَبُوسًا

فَهَئِذَاكَ كَانِي مَانِكِي رَهْمَزَانِ وَه هَهَنْدِي لَه حوكمه كاني

قَمْطِيرَا * فَوْقَاهُمْ اللَّهُ شَرَّ ذَلِكَ الْيَوْمِ وَلَقَاهُمْ نَصْرَةٌ وَسُرُورًا * وَجَزَاهُمْ بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً وَحَرِيرًا .

۳- به ربانگ به خشین به پۆژوه وان : پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموویه تی : ((من فطر صائما فله مثل أجره من غير أن ينقص من أجر الصائم شيء))^(۱۸) .

واته هه ر که سیك به ربانگ بدات به پۆژوه وانیک ئه وه به ئه ندازه ی پۆژوه وانه که ئه جری هه یه ، بی ئه وه ی له ئه جری پۆژوه وانه که ش که م بیته وه .

شه شه م : ته قوا کردنی خواو خو پاریزی

له نه هیه کانی و توپه یی و سزا و دۆزه خه که ی به گوپراهی لی کردنی فه رمانه کانی و زۆر زیکر و یاد کردنی و به رده وام هه ست کردن به چاودی ری و مورپاقه به ی خوا .

وه له راستیدا ته قوا کردنی خوا و خو پراهینان له سه ر مورپاقه به ی خوا ، گه وره ترین حیکمه ت و ئامانجه کانی پۆژوو گرتنه . وه که سه یری سه ره تا و کو تای ی ئایه ته کانی پۆژوو بکه ین ده بینین هانی داوین بو ته قوا کردن [لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ] [لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ] واته : په روه ردگار پۆژووی له سه ر واجب کروون و حوكمه کانی شی بو پوون کردوونه وه به لکو به ته قوا بن و خو پاریزین له خراپه و تاوان . مه به ست له پۆژوو گرتن ئه وه یه موسلمان دل و زمان ولا شه ی خو ی په روه رده بکات و پای به ینیت له سه ر گوپراهی لی و ملکه چی بو خوا ، وه له بهر

^(۱۸) صحیح سنن الترمذی رقم : (۸۰۷) صحیح سنن ابن ماجه رقم : (۱۷۴۶) .

خاتىرى خوا لى كاتى پۇژۋو دا ۋازبەيىت لى ۋ ئارەزۋانە لى كە لى
بەپەتدا بۇ لى ھەلەن، ۋەك خۋاردن ۋ خۋاردنە ۋە ۋ جىمەلى خىزانى
خۇ لى، كەۋابو چاكتىر ۋ زىاتىر پىۋىستە لى پىناۋى پەروەردگار ۋاز
بەيىت ۋ دۋور كەۋىتە ۋە لى ۋ ئارەزۋانە لى تىرىش كە لى بەپەتدا ۋ لى
ھەموو كاتىك ھە ھەرام ۋ قەدەغە كراون ، ۋەك درۆ ۋ بوھتان ۋ
دۋوزمانى ۋ غەيبەت ۋ ئازاۋە نانە ۋە ۋ نەزەر ۋ گۈ لى گرتن لى مۇسىقا
ۋ گۈرانى ۋ دانىشتن بەرامبەر تەلەفزیۋن ۋ سەتەلايت بۇ بىنىنى
بەرنامە ۋ فلىمى پۋوت ۋ بى شەرى .

ۋە پىغەمبەرى خوا ﷺ فەرموۋىتە لى:

۱ — ((من لم يدع قول الزور والعمل به فليس لله حاجة في أن يدع طعامه وشرابه))^(۱۹).

ۋاتە ھە ھەكەسىك ۋاز نەھىت لى قسە لى درۆ ۋ ناحەق ۋ كەردە ۋە لى
خراپە ۋ ناپەۋا ئەۋا خۋا لى گەۋرە ھىچ پىۋىستە لى بەۋە نىە كە ۋاز
لى خۋاردن ۋ خۋاردنە ۋە لى بەيىت ۋ پۇژۋەكە لى خىرى نىە .
۲ — ((رُبَّ صَائِمٍ حَظَّهُ مِنْ صِيَامِهِ الْجُوعُ وَالْعَطَشُ))^(۲۰).

ۋاتە : پۇژۋەۋانى ۋا ھە ھە بەشى لى پۇژۋەكە لى تەنە برسەتتى ۋ
تىنۋىتە لى (ۋاتە ھىچ خىرى نىە چۈنكە دل ۋ زمان ۋ لاشە لى
نەپاراستۋە لى گوناھو خراپە ۋ ئازاردانى مۇسولمانان) ۋە بەۋ
مەرچە پەمەزان دەبىتە مایە لى پەش بوۋنە ۋە لى گوناھەكانت كە خۋت
دۋور بگىت لى گوناھە گەۋرەكان:

^(۱۹) صحيح البخاري رقم : (۱۹۰۳) .

^(۲۰) صحيح سنن ابن ماجه رقم : (۱۶۹۰) .

۳ — ((ليس الصيام من الأكل والشراب إنما الصيام من اللغو والرفث ،
فإن سابك أحد أو جهل عليك فقل إني صائم إني صائم))^(۲۱).

واته : پښوو گرتن تهنه خو گرتنه وه نيه له خواردن و خواردنه وه
، به لکو خو گرتنه وه يه له قسه ی پر و پوچ درو و جنيو و ناحه ق،
له بهر نه وه نه گهر يه کيک جنيوی پيدايت يان نه فاميټي به رامبه رت
نواند نه وه تو بلی من به پوژووم من به پوژووم .

حه وته م : ته وبه و داوای لی خوش بوون کردن

[أَفَلَا يَتُوبُونَ إِلَى اللَّهِ وَيَسْتَغْفِرُونَهُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ { المائدة

وه به تاييه ت له کاتي سحور :

[وَبِالْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ { الذاریات

موسولمانی که مته رخه م : گهر له م مانگه ته وبه نه که یت که له
هه موو شه وو پوژيکدا خه لکانیک ئازاد ده کریڼ له دوزه خ و برپاری
نه چوونه ناو دوزه خیان بو ده دریټ، که ی ته وبه ده که یت؟! ده ی تا
نه وکاته پیروزه ی دوعا قه بول بوون و خوا لی خوش بوونت
به ده سته وه ماوه له په مه زاندا به زووترین کات بگه پړوه لای
په روه ردگارت و داوای لی خوش بوونی لی بکه و به پراستی بیپه رسته و
شوین قورئان و نیږدراوه که ی بکه وه . وه هه رکه سیک به زمان داوای
لی خوش بوون بکات ، به لام دلّه که ی هوگری تاوان بیټ و نیازی

^(۲۱) صحیح الترغیب والترهیب رقم : (۱۰۸۲) وصحیح الجامع الصغیر رقم : (۵۳۷۶) .

فهزله کانی مانگی رهمه زان وه هندی له حوکمه کانی

گه پانه وهی هه بیټ - دوا رهمه زان - بۆ سه ریچییه کانی پیش رهمه زان “
ئه وه پۆژوو گرتنه که ی بی فایده یه و تۆبه که یشی گالته یه .
که واته نیهت و ئیرادهت پته و بکه له سه ر خوا په رستی به
به رده وامی و ئیستیقامهت بی چونکه عاقیبهت حیسابه و ئاخیر
خیری گرنگه .

وه سوپاسی خوا بکه له سه ر ئه وهی که له و مانگه دا زیاتر
هیدایه تی داویت و ده رگای دۆزه خی بۆ داخستویت و ده رگا کانی
به هه شتی بۆ کردووته وه ، که واته چۆن جاریکی تر دوا ی رهمه زان
ئه م فهزله له ده ست خۆت ده ده یت و پشت له مزگه وت و خوا په رستی
ده که یته وه و پوو ده که یته وه خراپه و پر سه که ت ده که یته وه خوری]
کَالْتِي تَقَضْتُ غَزْلَهَا مِنْ بَعْدِ قُوَّةِ أَنْكَاثَا [و به ره و ئاگر ده پۆیت !! .

موسولمانی ژیر پیویسته خوا په رستیت تا مردنت [وَأَعْبُدُ رَبَّكَ
حَسَىٰ يَٰأَتِيكَ الْيَقِينُ} چونکه ئه وهی له رهمه زاندا ده په رستیت به ر
ویشتنی رهمه زان ناروات . وه هه روه ها له خۆبایی مه به به و چه ند پۆژ
عیباده ته ی رهمه زانت به لکو مه ترسی ئه وه ت بیټ لیټ وه رنه گریټ ،
چونکه په روه ردگار ته نها عیباده تی ته قواداران قه بول ده کات [إِنَّمَا
يَقْبَلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ} وه مه ترسی ئه وه ت هه بیټ به ته واوی ئه نجامت
نه دابن و پۆژی قیامهت پوو زه ردی لای خوا بی .

[الذين يؤتون ما آتوا وقلوبهم وجة أنهم إلى ربهم راجعون] .

ھۆكۈمى رۆژۋوگرتنى رەمەزان

پىۋىستە لەسەر ھەموو مۇسۇلماننىكى باغى عاقل كە لەسەفەردا نەبىت و نەخۇشەش نەبى، ئەو مانگە بەتەۋاۋى بەرۋوۋىت ۋەئەمە پۈكۈنكى ئىسلامە . بەلام ئافرەت لەكاتى (حىض) و (نفاس) نابىت بەرۋوۋىت ۋەۋاۋى دەيانگىرەتەۋە بەلام لە غەيرى ئەم دوو ھالەتە پىۋىستە بەرۋوۋىت ئەگەر خۇيىنى (استحاضة) ش بىنەت .

ۋە ئەگەر پاك بۆۋە لە ھەيز لە سەرەتاي پۆژدا ، ئەۋە پىۋىست ناكات بە پۆژۋىت ھەرۋەك لە قسەى زانايانەۋە دەردەكەۋىت ، چۈنكە ھىچ رىئى تى ئاچىت بەشەك لە پۆژ بەرۋوۋىت ۋە بەشەكەى ترى بە پۆژۋىت .

بەلام ئەگەر ئەۋ ئافرەتەنە پاك بۈۋە ۋە لە ھەيز و نىفاس پىش بانگى بەيانى ئەۋە پىۋىستە ئەۋ پۆژە بەرۋوۋىت بىن ئەگەر خۇشيان نەشۈشتەت .

ۋە ئەۋانەى كەبۇيان ھەيە بەرۋوۋىت نەبى ئەمانەن :

۱ ، ۲ . پىرەمىردو پىرەژن ئەگەر قورس و نارەھەت بوو لەسەريان و نەيان تۋانى . بۇيان ھەيە لەبرى ھەر پۆژىك فەيدە بەدەن بەھەژارىك ۋەك خۋاى گەرە دەفەرەمۋىت : [وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ

مِسْكِينٍ] [البقرة : ۱۸۴] .

ۋەئەندازەى فەيدەكە برىتەيە لە دوو مەشت گەنم يان مەشتىك بەلاى ھەندى لەزانايانەۋە . ۋە بۇيان ھەيە كە خۋاردنەكە بەشەۋەى دانەۋىلە - واتە بە

فەزىلەتلىك مائىتى رەمەزان ۋە ھەندى ئىكەنلىكىگە

ئامادە نەكرامى - دابەش بىكەن بەسەر ھەزاران، يان بەشپۇھى خوارىنى
ئامادە كراۋ، ۋە باشترە ژەمىك خوارىن بىرەن لىكەن ھەزىر پۇژىك.

شەيخ (عبداللہ البسام) دەلىت (۲۲) : (بىرى ئىكەن خوارىنى كە
دەلىت بە ھەزاران شەيخە لىكەن، بەلام بىرى يەك (صاع) جگە
لىكەن دەدات، ۋە يەك (صاع) یش چوار شەتە .
كەواتە (صاع) چوار شەتە ۋە ھەزىر يەك شەتەش (۶۲۵) غرامە ،
كەواتە يەك صاع (۲۵۰۰) غرامە .

۳. نەخۇشى بەردەوام كە ئومىدى چاكبۇنەۋەنى نەبىت بۇى ھەيە
بەپۇژونەبىت ۋە بەھەمان شىۋەنى پىشۇ فدىە بدات

۴،۵. ئافرەتى حامىلە ئەگەر پۇژوۋ زەرەرى ھەبۇۋ بۇى ۋە لىخۇى
ترسا توشى نەخۇشى بىت. ۋە ھەروھە ئافرەتى شىردەر (مرجع)كە
بەپۇژوۋ بۇنى زەرەرىدا لىكەن مەندالەكەى ئەۋە بۇيان ھەيە ئەۋانىش
تەنھا فىدىە بدەن، بەگۇيرەى تىگەىشتىنى زانائى ئوممەت ابن عباس لىكەن
ئايەتى ﴿وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَ فِدْيَةَ طَعَامٍ مِّسْكِينَ﴾ (۲۲) .

بەلام ھەندى لىكەن زانائان فەرمۇۋىانە بەلى بۇيان ھەيە بەپۇژوۋ نەبن
، بەلام پىۋىستە پۇژوۋكەيان بگىرنەۋە ۋەكە نەخۇش ۋەموسافىر،
چونكە خالىيان لىكەن ناپەھەت ترنى يە ، ۋە كە ابن عباس تەنھا

(۲۲) توضيح الاحكام من بلوغ المرام : (۳ / ۱۸۶) .

(۲۳) قال ابن عباس : ((وثبت للشيخ الكبير والعجوز الكبيرة ، إذا كانا لا يطيقان الصوم ، والحلبى

والمرضع إذا خافتا أفطرتا وأطعمتا كل يوم مسكينا)) رواه أبو داود : (۲۳۱۸) والبيهقي : (۴ / ۲۳۰)

باسى فېدېيەى كىردوۋە مەبەستى ئەۋە نەبوۋە كە گىرپانەۋەيان لەسەر نىيە (۲۴).

۶،۷. موسافرونەخۆش بۆيان ھەيە بەپۆژونەبن ۋەدوايى پۆژوۋەكانيان بگرنەۋە لە چەند پۆژىكى تردا ، ۋەكو دەفەرموۋىت : [فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَّرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ] [البقرة : ۱۸۴] .
ئەمەش برىتىيە لە لا بردنى ناخۆشى و نارەحەتى كە توشى نەخۆش و موسافىر دەبىت

بەلام غەيرى ئەمانە پىۋىستە بەپۆژوۋىن و چاۋەپى پاداشتىش بن لاي خوا لەسەرى كەۋاتە بۆمان دەر كەۋت كە يەكك لە رەحمەتەكانى خۋاى گەۋرە برىتىيە لە ئايىنى ئىسلام ، كە ئايىنىكى ئاسانە و قورسى تىدا نىە ، چونكە خۋاى گەۋرە داۋاى لە ھىچ كەسك نەكردوۋە كە لە توانايدا نەبىت .

خۋاى گەۋرە دەفەرموۋىت : [وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ] [المؤمنون : ۷۸] .

ۋە ھەروەھا دەفەرموۋىت : [يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ] { [البقرة : ۱۸۵] .

لەبەر ئەۋە خۋاى گەۋرە پىگەى بە پۆژوۋەنەبوۋن داۋە .
ۋە ھەركەسك پۆژوۋەنەگرىت بەھۋى عوزرىك ۋەك (ھەيز و نىفاس و نەخۆشى و سەفەر) ۋە تەمبەلى بكات لە گىرانەۋەى - قەزا كىردنەۋەى - پۆژوۋەكە ھەتا ئەۋكاتەى كە مانگى رەمەزانى دوۋەم

فہرئہ کانی مانگی رہمہ زان وہ ہندی لہ حوکمہ کانی

دیت به بی عوزر ئه وه پیویسته له سه‌ری به‌په‌له بگه‌ریته وه بۆ ته‌وبه
کردن و دا‌وای لی‌بوردن کردن له خ‌وای گه‌وره چونکه ئه‌و پ‌ۆژوانه‌ی
له‌سه‌ری بوونه دا‌وی خست‌وون، وه‌پیویسته پ‌ۆژوه‌که‌ش هه‌ر بگ‌ریته‌وه
به‌بی که‌فاره‌ت و فیده‌ی **إِنْ شَاوَ اللّٰهُ**.

بەلام ئەگەر هاتوو دواخستنى پۆژوھكانى بەھۆى عوزيڭكەوھ بوو
وھك بەردەوام بوونى سەفەرەكەى يان نەخۆشيەكەى ئەوھ تاوانى
لەسەرنىھ و تەنھا گرتنەوھى پۆژوھكانى لەسەرە ئەگەر دواى مانگى
پەمەزانى دووھمىش بىت.

(ترسناکی وازھینان لہ پوڑوو)

ئەو كەسەى بزانىت كە پۇڭو واجبە و پوكنىكى ئىسلامە و ئىنكارى
بكات ئەو كافرە .

* به لām که سیك ئیمانی هه بیّت به وهی که واجبه رۆژوو بگریّت، به لām بی عوزری شه رعی، به ویستی خوی واز له پۆژوو گرتن بهیّنیت له مانگی پرهمه زان ئه وه گوناھییکی گه وره ی کردوه پوکنیکی دینه که ی له پوخاندایه و مه ترسی زۆری لی ده کریّت. له حه دیسیکدا هاتوه که ئه مه مانا که یه تی: پیغه مبه ر ﷺ فه رمووی (له کاتیکدا که من نوستبوم دوو پیاو هاتنه لام قۆلیان گرتم وهیّنا یانم بۆ شاخیک و وتیان سه رکه وه وتم : من ناتوانم وتیان: بۆت ئاسان ده که ین. جا سه رکه وتم تا که گه یشتم به پره شایی شاخه که گویم له ده نگییکی به رز بوو وتم: ئه و ده نگانه چین . وتیان ئه وانه ده نگي هاواروشیوه نی ئه هلی ئاگرن! . له پاشان بردیانم تا گه یشتم به کۆمه له خه لکیک هه لّواسرابون به پره گی سه ر پاژنه پییان. ده میان دابردابرو که لیّن که لیّن کرابوو و خوین

فەزىلەكانى مانگى رەمەزان ۋە ھەندى لى ھۆكۈمەكانى

لەدەميانه ۋە دەھات . وتم ئەمانە كىن ؟ ۋوتيان ئەوانە كە پيش كاتى
پۆژوو شكاندن (ۋاتە پيش پۆژ ئاۋابون) پۆژوو دەشكىنن (۲۵).

ئەمە سزاي كەسيك بىت پيش پۆژوو ئاۋابون پۆژوۋى بشكىنن ئەبى
حالى ئەۋكەسە چۆن بىت كەھەر بەپۆژوو نەبىت ؟ ! .

أبو هريره τ فەرموى: پيغەمبەرى خوا (ﷺ) سەرکەۋتە سەر
مينبەرو فەرموى: ((آمين آمين آمين)) ۋتيان : ئەي پيغەمبەرى خوا
تۆكەسەر كەۋتية سەرمينبەر ۋتت آمين آمين آمين؟ فەرموى:
جبرائيل سەلامى لەسەر بىت — ھاتەلام ۋتى : ھەركەسى بگاتە مانگى
رەمەزان ۋ خوا لىي خوش نەبىت ۋ بىتتە شايستەي دۆزەخ ئەۋە خوا
دورى خاتەۋە لەرەحمەتى خوى)) بلى: (آمين) منيش وتم : (آمين)
... (۲۶) .

﴿ رۆكنەكانى پۆژوو گرتن ﴾

۱ — نيەت بوون : پيويستە پيش كاتى بانگى بەياني ئەۋ پۆژە
نيەت دابمە زرينيت لەسەر بەپۆژوو بوون . ۋاتە لەھەر بەشيكي شەۋدا
بەمەرجيک بانگى بەياني نەبوو بىت لەدلا نيەتى بەپۆژوو بوون
دەھينيت ، ۋەك پيغەمبەرى خوا (ﷺ) فەرموۋيەتى : ((من لم
يُجمع الصيام قبل الفجر فلا صيام له)) (۲۷) .

(۲۵) سلسلة الأحاديث الصحيحة رقم : (۳۹۵۱) و صحيح الترغيب والترهيب رقم : (۲۳۹۳) .

(۲۶) صحيح الترغيب والترهيب رقم : (۹۹۷) .

(۲۷) صحيح سنن أبي داود : (۲۴۵۴) و صحيح الجامع الصغير رقم : (۶۵۳۸) .

ۋاتە ھەركەسىڭ پىش كاتى بەيانى نىەتى بە پۇژوۋ بوون نەھىنىت
پۇژوۋ گرتنى بۇنىە ، بەلام ئەم پوكنە تايىبەتە بەپۇژوۋى (واجب)
نەك سوننەت .

۲- خۆگرتنەۋە (الإمساك)

لە ھەموۋ ئەو شتانەى كەپۇژوۋيان پى بەتال دەبىتەۋە
(المفطرات) لە كاتى بانگى بەيانىەۋە تا كاتى پۇژ ئاۋابوون .

(كاتى پۇژوۋ گرتن)

خۇاى گەۋرە فەرموۋىيەتى :
[اٰحِلَّ لَكُمْ لَيْلَةَ الصِّيَامِ الرَّفَثُ اِلَى نِسَائِكُمْ هُنَّ لَبَاسُكُمْ وَاَنْتُمْ لَبَاسُ لِهِنَّ عَلِمَ اللّٰهُ
اَنْكُمْ كُنْتُمْ تَخَافُوْنَ اَنْفُسَكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ وَعَفَا عَنْكُمْ فَالَاَنْ بَاشِرُوْهُنَّ وَاَبْغُواْ مَا
كَتَبَ اللّٰهُ لَكُمْ وَكُلُواْ وَاشْرَبُواْ حَتّٰى يَبَيِّنَ لَكُمْ الْحَيْطُ الْاَبْيَضُ مِنَ الْحَيْطِ الْاَسْوَدَ مِنْ
الْفَجْرِ ثُمَّ اَتَمُّوْا الصِّيَامَ اِلَى اللّٰلِ] (البقرة: ۱۸۷) . ۋاتە بۇتان ھەيە بچنە لای
خیزانتان ۋ ئەۋەى خوا بۇى ھەلال کردون بیکەن، ۋەبخۆن ۋبخۆنەۋە
تاۋەکو پووناكى ۋ سىپايى بەيانى ﴿الخيگ الابيح من
الفجر﴾ دەردەكەۋىت ۋ تاريكايى شەۋ (الحيط الأسود من الليل) نامىنىت
كە ئەمە سەرەتاي بەپۇژوۋ بوونە .

ۋەبەردەۋام بن لەسەر ئەم خۆگرتنەۋەيە لە : چونە لای خیزان ۋ
خواردن ۋ خواردنەۋە، ۋە بەپۇژوۋبن تا خۆر ئاۋا دەبىت ۋ پۇژ دەروات ۋ
شەۋ دىت . [ثُمَّ اَتَمُّوْا الصِّيَامَ اِلَى اللّٰلِ] .

چەند تىبىنى يەك :

۱- سه ره تاي پۆژوو گرتن له ده رکه وتنی ئه و پوناکیه ده بیته که پیی دهوتریت (الفجر الصادق) که بریتی له پوناکیه کی پهنگ سور و بلاوو و په رش بووه به سهر لوتکه شاخ و ده ورو به ردا، وه به وه نویژی به یانی ده بیته و خواردن و خواردنه وه له پۆژوه وان هه رام ده بیته. چونکه له و کاته وه پۆژوو گرتنه که ده ست پیده کات. به لام پیش ئه م به یانیه راسته (الفجر الصادق) پوناکیه کی سپی به رز ده بیته وه له پۆژوه لاته وه به ره و ئاسمان وه که عه مودی. وه ئه وه پیی دهوتریت به یانی درۆ (الفجر الکاذب). وه نه نویژ بووه له و کاته دا وه نه پۆژوش ده ست پیده کات. پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فه رموو یه تی :

((کلوا واشربوا ولا یغرنکم الصاطع المصعد ، وکلوا واشربوا حتی یعترض لکم الأحمر))^(۲۸) .

۲- ((إذا سمع أحدکم النداء والإناء فی یده فلا یضعه حتی یقضي حاجته))^(۲۹) .

واته : ئه گهر یه کی که له ئیوه گوئی له بانگی به یانی بوو وه جامه ئاویشی به دهسته وه بوو، با دای نه نیته وه تاوه کو لی ده خواته وه به گویره ی پیویستی خوی.

که واته به به لگه ی ئایه تی : [أَحِلَّ لَكُمْ لَيْلَةَ الصَّيَامِ الرَّفَثُ إِلَى نِسَائِكُمْ هُنَّ لَبَاسُكُمْ وَأَنْتُمْ لَبَاسٌ لَهُنَّ عَلِمَ اللَّهُ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَخْتَانُونَ أَنْفُسَكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ وَعَفَا عَنْكُمْ فَالآنَ

^(۲۸) صحیح سنن الترمذی رقم : (۷۰۵) .

^(۲۹) سلسلة الأحادیث الصحیحة رقم : (۱۳۹۴) .

فه زله کانی مانگی رده زان وه هندی له جوکمه کانی

بَاشِرُوهُنَّ وَأَبْتَغُوا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَبَيِّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ثُمَّ أَتُمُوا الصَّيَامَ إِلَى اللَّيْلِ [البقرة: ١٨٧] .

وه به به لگه ی سوننه ت که دوو چه دیسمان لیّ باس کرد ده رکه وت که دروسته تا وه کو کاتی بانگی به یانی نان و ئاو بوخریت و بوخریتته وه . وه له مه ش زیاتر پیغه مبه ری خوا ﷺ پوخسه تی داوین که ئه گهر کاتی بانگیش جامی ئاوت به دهسته وه بیّت لیّی بخویتته وه . که واته خوگرتنه وه له خواردن و خواردنه وه (الامساك) پینج یا ده ده قیقه پیش بانگ هیچ به لگه یه کی شه رعی له سه ر نیه و پیویست ناکات و دروست نیه خواردن و خواردنه وه له خه لکی قه دهغه بکریّت له م کاتی ئیمساکه دا ، وه به تایبه تی پۆژوه وانی وا هه یه ئه م کاته به خه بهر بهرکه ویت .

٣- پیغه مبه ر(ﷺ) فه رمویه تی (إذا أقبل الليل من هاهنا وغربت الشمس فقد أفطر الصائم) (٣٠)

واته ئه گهر تاریکی شه و له پۆژ هه لاته وه هات و خۆر ئاوا بوو ، ئه وه پۆژوه وان پۆژوه که ی ته و او ده بیّت و ده بیّت بیشکیّنیّت . که واته دروست نیه پۆژوه که ت در یژبکه یته وه بۆ دوا ی ئه و کاته و چاوه رپیّ ده رکه وتنی ئه ستیره بیت . به لکو ئه وه موخاله فه ی سوننه ته و بیدعه یه . وه ئه گهر هاتوو بانگ بیژی ئیواره دره نگتر له کاتی خۆی بانگی دا ، ئه وه ده بیّت تو له کاتی خۆی بیشکیّنیّت .

پارشیو ﴿ السحور ﴾ کردن

(٣٠) صحيح البخاري رقم : (١٩٥٤) وصحيح مسلم رقم : (١١٠٠) .

فه زله کانی مانگی رده زان وه هندی له حوکه کانی

حوکه کهی : پارشیو کردن واجبیه چونکه پیغه مبه ر (ﷺ)

فه رمانی پیگردین پارشیو کردن و فه رموویه تی : ((تسحروا فإن فی السحور برکة))^(۳۱) .

واته پارشیو بکه ن چونکه پارشیو کردن به ره که ته، وه نابی وازی لی بهینن نه گهر قومه ئاویکیش بیّت چونکه پیغه مبه ر نه هی کردوه له وازهینان لی. پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فه رموویه تی : ((السحور أكلة برکة فلا تدعوه ، ولو أن يجرع أحدكم جرعة من ماء، فإن الله وملائكته يصلون على المتسحرين))^(۳۲) .

واته خواردنی پارشیو خیرو به ره که ته، وه په روه ردگار رحمت و به ره که ت ده پیژیتته سه ر نه وانه ی پارشیو ده که ن و مه لائیکه ش داوای لی خوش بوون و په حمه تیان بۆده که ن.

زه کاتی رۆژوو ته و او بوون (سه رفته) (زکاة الفطر)

۱- ابن عمر ده فه رموویت : ((فرض رسول الله ﷺ زکاة الفطر صاعاً من تمر أو صاعاً من شعير على العبد والحر والذكر والأنثى والصغير والكبير من المسلمين))^(۳۳) واته : پیغه مبه ری خوا (ﷺ) زه کاتی فیطری فه رز کرد که بریتیه له چوار مشت خورما یان جو . له سه ر عه بد و ئازاد و، نیرو می گچکه و گه ورده ی موسولمانان.

له هه دیسی ترده هاتوو ه که گه نم و میوژ و که شک و هه ر خواردنیکی تری عاده تیش بیّت دروسته زه کاته که ی لی بدریت (۳۴) .

^(۳۱) صحیح البخاری رقم : (۱۹۲۳) و صحیح مسلم رقم : (۱۰۹۵) .

^(۳۲) صحیح الجامع الصغیر رقم : (۳۶۸۳) .

^(۳۳) صحیح البخاری رقم : (۱۵۰۳) و صحیح مسلم رقم : (۹۸۴) .

^(۳۴) بیروانه : صحیح البخاری رقم : (۱۵۰۶) و صحیح مسلم رقم : (۹۸۵) ، و صحیح ابن خزیمة : (۸۰/۴) .

كەۋاتە بە گۆرەھى ھەدىسەكان پىۋىستە ئەۋ شتەنە بىرەن كە
ناومان ھەنەن ۋە بەھىچ شىۋەھەك دروست نىە لە جىياتىن پارە بىرەت
كە ئەمەش مەزھەبى ئىمامى شافىئەھى - رەھمەتلىرى ھەندىلەر بىت -
موافىقى سۈننەتە ۋە جىگەي سەر سۈرمانە كە ھەندىلەر
مامۇستايانمان لەم لايەنە لە مەزھەب باز دەدەن بەبى بەلگە ، ۋە
دەلەن پارە بىت .!!

بەلام لە لايەكى ترەۋە ھۆكىمى لا مەزھەبى ۋە گومپاى ۋە ھەندىك
جار مورپەدەش دەدەن بەسەر ئەۋ گەنجەھى بەگۆرەھى راي زانايانى
ترلادەدەن لەۋ رايانەھى مەزھەب كە پىچەۋانەھى سۈننەتلىرى پىچەمبەرن
(ﷺ) لەگەل ئەۋەشدا كە ئىمام شافىئەھى رەھمەتلىرى : (إذا
صح الحديث فهو مذهبي)!!

ۋە رەھمەتلىرى : (أجمع المسلمون على أن من استبانت له سنة من رسول
الله لم يحل له أن يدعها لقول أحد)

۲- ئەۋزەكەتە : پاك كە رەھبەھى بۆ پۆۋەۋان لە قسەھى لەغۇ ۋە
ناشىرن ، (ابن عمر) رەھمەتلىرى : ((فرض رسول الله ﷺ زكاة
الْفطر طهرة للصائم من اللغو والرفث))^(۳۵).

ۋە خواردەنەكەشە بۆ ھەزاران (وطعمة للمساكين) بۆ پۆۋى
جەزىيان .

ۋە ھەر كەسەك ھەزارەھى دروست نىە بىدەتلىرى .

ۋە سۈننەتتە پىش نوپۇزى جەزىن بىرەت، بەلام دروستە تەنھا پۇزى
تا دوو پۇزىش پىش جەزىن بىرەت .

ھەلۋە شىنە رەۋەتلىك پۇزۇ

بىگومان ھۆكىمى ھىچ شىتەك تەۋاۋ ناپىت ۋە سودى لى ۋەرنەگىرەت ،
تاۋەكۈ مەرجەتلىك تىدانەيەنە جى ۋە ھەلۋە شىنە رەۋەت
رېگىر(مانە) ھەكەنىشى لى بەدوور نەبى .

بۇ نەمۇنە دەست نوپۇز كاتەك تەۋاۋە دروستە نوپۇزى پى بىكەت ۋە
ئەجرو پاداشتى لەسەر ۋەردەگىرەت كە مەرجەتلىك تىدانەن ۋە
ھەلۋە شىنە رەۋەتلىك نەبى . واتە ئەگەر يەكە لە مەرجەتلىك بۇ نەمۇنە
شۈشتى قەچ بە گۈزىنگەۋە نەبوۋ، ئەۋە دەست نوپۇزەكە تەۋو
دروست نىيە . ۋە ھەروەھا ھەلۋە شىنە رەۋەتلىك دەست نوپۇز روو
بەت ۋەك مىز كەرن بۇ نەمۇنە، ئەۋە دىسان دەست نوپۇزەكە دروست
نىيە ۋە ھەلۋە شاۋەيە ۋە كەلكى نامىنەت .

بەھەمان شىۋەش پۇزۇ كە مەرج ۋە پۈكەتلىك تىدانەن ۋە لە
ھەلۋە شىنە رو پۇزۇ شىنە رەكەن دوور نەبىت، ئەۋە كەلكى نى يەۋ
بە پۇزۇ گەرن دانانرەت لەشەرەدا .

كەۋابوۋ دۋاى ئەۋە پۈكەن ۋە مەرجەتلىك پۇزۇ گەرنمان زانى ،
پىۋىستە ھەلۋە شىنە رەۋەتلىك شى بزانىن، واتە بزانىن پۇزۇ بەچى
ھەلدەۋە شىتەۋە بەتال دەبىتەۋە زانايان فەرمويانە : بەبەلگە
قورئان ۋە سۈننەت ۋە تىگەيشتن لىيان دەردەكەۋىت كە ئەۋەشتانە
پۇزۇۋىيان پى دەشكى ئەمانەن :

۱- خوارىن ۋ خوارىنەۋە بە ۋىست ۋ ئىرادەى خۆت بى عوزرىكى شەرىى
پۇژۋو بەتال دەكاتەۋە .

چۈنكى پەرۋەردىگار لەشەۋدا خوارىنە ھەلەل كىردۈۋە بۇ پۇژۋەۋان
تاۋەكو بەيانى ، واتە كەبەيانى ھات ئەۋە ھەرام دەبىت لەسەرى .
جا ھەر كەسىك دۋاى بانكى بەيانى بخۋا يا بخۋاتەۋە ئەۋە
سەرەپاى پۇژۋو شكانى گوناھبارىش دەبىت. ۋەپىۋىستە تۆبە بكات
لەۋ گوناھە گەۋرەىە .

بەلام ئەگەر لە بىرى چۈۋ بەپۇژۋوۋە شتىكى خۋارد يا خۋاردەۋە ،
ۋەيا بەھەلە توش بىت يا بەزۇر پىى بخۋنەۋەۋە ھىچ دەسەلاتى
نەمىنى ، ئەۋە ھىچ تاۋانىكى لەسەرنىيەۋ پۇژۋەكەشى ناشكىت .
چۈنكى پىغەمبەر ﷺ فەرمۈيەتى:

((إذا نسي أحدكم فأكل وشرب فليتم صومه ، فإنما أطعمه الله
وسقاه))^(۳۶) .

ۋە فەرمۈيەتى: ((إن الله وضع عن أمتي الخطأ والنسيان وما استكرهوا
عليه))^(۳۷) .

۲- خۆ رشانىنەۋە:

^(۳۶) صحيح البخاري رقم : (۱۹۳۳) وصحيح مسلم رقم : (۱۱۵۵) .

^(۳۷) صحيح سنن ابن ماجه رقم : (۲۰۴۵) وصحيح الجامع الصغير رقم : (۱۸۳۶) .

فەزىلەكانى مانگى رەمەزان ۋە ھەندى لى ھۆكۈمەكانى

پىغەمبەر ﷺ فەرمۇيەتى: (من ذرعه القىء فليس عليه قضاء ، ومن استقاء فليقض) ^(۳۸).

ۋاتە: ھەركەسى بى ۋىستى خۆى پشايەۋە ئەۋە پۆژۋەكەى بەتال نابیتهۋە گىرپانەۋەشى لەسەر نىيە. بەلام ھەركەسى بەۋىستى خۆى خۆپشینیتهۋە ئەۋە گىرپانەۋەى لەسەرە

۳- **حەیزو نیفاس:** ئەگەر ئافرەتى پۆژۋەوان لە ھەركاتیكى پۆژدا توشى حالەتى حەیزو یا نیفاس بیٲ، ئەۋە یەكسەر پۆژۋەكەى بەتال دەبیتهۋە دىروست نىيە بەردەوام بیٲ لەسەرى . ۋە پیویسته لەسەرى ئەۋ پۆژۋانە بگىرپیتهۋە ۋەكو عائیشە رەزای خۋای لی بیٲ فەرمۇيەتى

(كان يصيينا ذلك ، فنؤمر بقضاء الصوم، ولا نؤمر بقضاء الصلاة) ^(۳۹)

ۋاتە: ئییمەى ئافرەتانى سەردەمى پىغەمبەر ﷺ ئەۋ حالەتەمان توش دەبوو ، فەرمانمان پی دەكرا بە گىرپانەۋەى پۆژۋەكان، بەلام فەرمانى گىرپانەۋەى نۆیژەكانمان پی نەدەكرا .

۳- **جىماع كىردن .**

^(۳۸) صحیح سنن أبى داود رقم : (۲۳۸۰) وصحیح سنن الترمذی رقم : (۷۲۰).

^(۳۹) صحیح البخاری رقم : (۱۹۵۱) وصحیح مسلم رقم : (۳۳۵) .

فەزىلەتلىك كىشى مانىڭىز دەمەز ئان دەمەندى ئۇنىڭ ھۆكۈمەتلىك

گومانى تېدىنى يە كە ھەر پۇرۇشەۋاننىڭ بەۋىستى خۇي لەپۇرۇشى
دەمەز ئاندا جىمىيەت بىلەن كەلگەن خىزانى ، ئۇنىڭ پۇرۇشەۋەتلىك
ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك
ئۇنىڭ پۇرۇشەۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك
ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك :

(ئۇنىڭ ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك :
ئۇنىڭ ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك !
ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك :
ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك !

ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك :
ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك :
ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك .

ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك :
ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك .

ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك :
ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك :
ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك ھەلۋەتلىك .

ئه ویش وتی: له مه دینه دا له ئیمه هه ژار تری تیدا نییه! .
پیغه مبه ریش ﷺ پیکه نی تاوه کو خریکانی ده رکه وتن وه فهرموی :
دهی وه ری گره و ده رخوا ردی خیزان و منداله کانی خۆتی بده .
وه هه روه ها فهرموی: له بری ئه و پۆژه ش پۆژیک به پۆژووبه وه^(٤٠) .
* به لام که فاره تی نه خسته سه ر ئافره ته که . وه پیاویش که
له توانیدا نه بوو، له سه ری لاده چیت وه ک له هه دیسه که دا ده رکه وت .
والله أعلم .

٥- ده رزی به هیژکه رو تیژکه ر. (الحقن الغذائية): ئه و ده رزیانه ی که
له بری خواردن و خواردنه وه ده درینه نه خوش. ئه وانه ش حوکمی
خواردن و خواردنه وه یان هه یه .
والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته....

^(٤٠) صحیح البخاری رقم : (١٩٣٦) و صحیح مسلم رقم : (١١١١) و صحیح سنن أبی داود رقم :